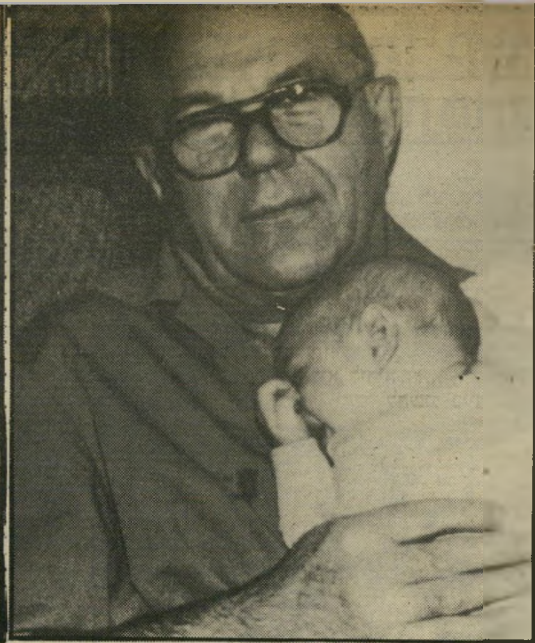




ורה דמיאניוק בישראל

ג'ון דמיאניוק ונכדו באמריקה

אני לא יודע מה יקרה לי עכשיו

התעוררתי. מרק עומד אותי, ועזרה גם העובדה שסתר כמה עדויות. לכן כל-כך הופתעתי כשעלה ה-עניין של ישראל. ישבתי יותר משנה בכלא במיסורי — תנאים אינדיבידואליים, בלי טיפ-טיפ-מש. במשך כל אותם חודשים דיברו ודיברו על האפשרות שיסגירו אותי לישראל, ולא האמנתי. הרי מרק מצליח להוכיח לאט-לאט שזה לא נכון, הסיפור נגדי? יום לפני שהעלו אותי למטוס עוד לא האמנתי שאגיע הנה. זה נראה לי כל-כך סופי, לעזוב את המישפחה מאחורי. במיוחד את אשתי, שהיא מאוד חולה ועוברת כל-כך קשה. כל הזמן ניסיתי לעודד אותה ואת הילדים, שלא יסגירו אותי. שמשוה יקרה. עד היום של ההסגרה עוד חיכיתי. שום-דבר לא קרה. אני פה, ואני לא יודע מה יקרה איתי.

שטענו שתעודת-הזהות מזויפת. בינתיים, ישבתי בבית, טיפילתי בגינה. עכרתי שעות בגינה. זה קצת עזר לי. הלכתי הרבה לכנסיה, המשכתי להיפגש עם חברים. חיכיתי עד שמרק ימצא משהו. מרק נסע לגרמניה לפגוש שני עדים שהעידו נגדי. אחד מהם — אוטו הורן — היה בטרבלינקה ונאשם בשריפת-גופות. הוא לא שילם על-כך בשיבה ככלא. לא יודע פרטים. הוא אחד מאלה שאמרו על התצלום: "זה נראה לי איזוואן". הוא גר בכרלין המערבית. מרק הפתיע אותי בביתו. אחר-כך סיפר כמה הוא היה מבוהל. הוא התחנן לפני מרק: "הבחורה שלי צריכה להגיע. בבקשה, אל תזכיר לפניה את המילה טרבלינקה. היא לא יודעת דבר..." הוא היה כל-כך מבוהל, עד שהורה שהוא לא יכול לזהות אותי כ-"איזוואן".

הוא עורר-דין טוב. כולם התפעלו ממנו בהתחלה. השנה כבר היתה 1982. התחילו לדבר פיתאום על הסגרה לרוסיה. ליריה בתי הבכורה, התקשרה אם מרק (אוקונור, פרקליטו הנוכחי). מאז הוא לא עזב אותי. הוא קילקל את החיים שלו, חייהם-משפחה שלו, בגללי. הרגשתי ברע — לא היתה לי כבר אחרות. רמזו לי שאני יכול לברוח מהארץ. בעצם רצו להיפטר ממני, אני חושב. לא הסכמתי. אני חף-מפשע! איימו עליי כמה פעמים שישלחו אותי לרוסיה. שם — אם אני לא "איזוואן" — יש נגדי גורדין מוות, כי לא יריתי לעצמי כדור בראש, כשלקחו אותי בשבי במלחמה. בשביל ההסגרה, היו צריכים להש-תמש שוב בהוכחות שעלו במישפט. מרק עירער עליהן. הוא מצא מומחים

מתוך לקליבלנד? לא חושב שמי שהו ידע מזה. לא הביאו את העדים לאולם המישפט, כדי שיהיו אותי, כמו שעשו אצל פרדנאו. הוא. אותו פרדנאו שככלל לא הכיר אותי, ואני לא אותו! רק מיישראל ויהו אותי. זאת היתה תמונה מ-1952. כמה שנים אחרי המלחמה. תמונה לא ברורה. איך אפשר לזהות משהו כך? ביקשו מהרוסים שיעזרו. הם שלחו צילום של תעודת-זהות נאצית. הם טענו שהיא שייכת לי. האמריקאים לקחו מומחה, שטען שהתעודה נראית לו מקורית, ושזה אני. אני מעולם לא ראיתי את התעודה הזאת לפני-כן. הכל נחת עליי מכל הכיוונים. לא היה לי מושג מה קורה. איך קורה ולמה. כיום אני מבין שעורר-הדין שלי סתם נהנה מהפירסום, ולא עשה את עבודתו. בסוף המישפט נדהמתי. שמעתי את העורר-דין שלי מתחנן לפני השופט. הוא ביקש רחמים, אמר שאני איש טוב, איש מאמין. תחת להוכיח שזאת טעות, ושאיני הוכחות נגדי — הוא ביקש רחמים! המישפט הסתיים. השופט אמר: "לא אחליט היום!" אחרי שלושה חודשים הוריעו לי שלוקחים ממני את האחריות האמריקאית. כך החליט השופט.

אל תגיד "לבוחרתי!"

הייתי מאוד מוסתע. הרגשתי שאני שום הוכחה רצינית נגדי. עשינו התייעצות מישפחתית. העלינו הרבה רעיונות. לבסוף החלטנו שעורר-הדין שלנו ינסה לתקן את טעותיו ויפנה לבית-המישפט העליון. זה עלה לנו הון-תועפות. עורר-הדין לקח הרבה כסף, ומאיפה היה לנו? הבקשה שלו היתה כל-כך גרועה, עד שבית-המישפט לא רצה לדון בכך. רק אז הבנתי שאני צריך למצוא לי עורר-דין אחר. הבנתי עד כמה שטעיתי. מעניין, כולם אמרו לי שמורטון

הלכתי להתייעץ עם אחרים מהק הילה האוקראינית. עוד לא הבנתי מה קורה. אבל הם התעקשו שצריך לפנות לעורר-דין. אני דווקא רציתי ללכת לבד ולהשיב, כי אחרי הכל, זאת טעות. במשך ימים חיפשתי עורר-דין בקהילה. כך זה לא היה עולה לי כסף. הקורבנות צילצלי אל כולם. אחד אחר השני הם התחמקו ממני. ברחו מהמיקרה. יכול להיות שהם פחדו מהקהילה היהודית. בינתיים פירסמה העיתונות יום יום דברים נוראים נגדי. התחלתי לדאוג באמת. בסוף מצאתי עורר-דין כושי. היפנו אותי אליו, כי אמרו לי שהשופט ב-מישפט שלי, פרנק בטיסטה, הוא לוחם ידוע נגד הגזענות. אמרו שזה יכול לעזור. השופט יהיה יותר בעדנו בגלל זה.

לעורר-הדין קראו ג'ון מורטון. הוא היה בעצם עורר-דין פלילי, אבל הסכים מייד לעזור לי. היום נראה לי שהוא אפילו שמח על הפירסום של המיקרה.

"יכולתי לברוח בקלות"

התחילו לחקור אותי. זה היה עדיין ב-1977. לא, לא עצרו אותי. הייתי חופשי. אילו רציתי — הייתי יכול לברוח בקלות. אבל למה? ידעתי ששהאשמות נגדי אינן נכונות. בעיקר שאלו אותי שוב ושוב: "תגיד לנו איפה היית — כל מקום שהיית בו ב-1939 עד עתה. אנחנו רוצים לדעת הכל!" כך שאלו אותי המון פעמים. לפתע הכל נפסק. נעשה שקט עד 1981. התיק לא נסגר, אבל אני לא הרגשתי בכלום. עשו כל מיני דברים מסביבי: עורכי-דין החליפו מיכתבים, מיסמכים, היו טלפונים. אבל אני לא שמעתי מבר דבר. עד שהתחיל המישפט של פאדור פרדנאו בפלורידה. זה האיש האחר בתצלום המפורסם. התצלום שעל פיו זיהו אותי אליהו רוזנברג ועוד אנשים מישראל, כ-"איזוואן מטרבלינקה". רוזנברג, כך שמעתי, לא אמר: "איזוואן האיום" אלא "איזוואן מטרבלינקה".

לצורך המישפט שלו הוטסו אליהו רוזנברג ועדים אחרים. השופט במישפט שלו, נורמן רוטגר, אמר: "אני לא מאמין לעדים האלה!" הוא זוכה בגלל זה. אם כי הודה שהיה שומר בטרבלינקה. אף אחד לא הוכיח שהוא רצח מישוהו. לכן זוכה. מה שחשוב לי הוא שהוא היה שם! אותי לא ביקשו להעיד שם, אבל פרדנאו אמר שאינו מכיר אותי! הוא היה שם, והוא לא מכיר אותי! אחרי הוכחי הופעל לחץ של הקהילה היהודית. היה עירער לבית המישפט העליון. לחצו לשלול ממנו את האחריות. אני עקבתי אחרי כל זה, מחוסר כרייה. אמרו: "צריך לשלוש ממנו את האחריות, כי הוא שיקר, לא אמר לנו שהיה בטרבלינקה!" לקחו ממנו את האחריות והטיסו אותו לרוסיה.

הרוסים שלחו תעודה

שבעים אחרי שגמרנו איתו, חזרו אליי. זימנו אותי למישפט. אותם העדים שהיו במישפט של פרדנאו הובאו לקליבלנד. זה היה מפתיע. עורר-הדין שלי לא היה מוכן למישפט. לא יודע למה. לא יכול להסביר את זה. המישפט קיבל פירסום. התחילו לעשות צרות למישפחה. למרד להם את החיים. זה לא היה משהו מאורגן. שאלו את הבן שלי. "אתה הבן של איזוואן האיום?" או שהעירו על זה כל מיני הערות בעבודה של אשתי. נאלצתי להפסיק לעבוד. בעצם פרשתי לגמלאות, אבל לו לא המישפט — אני לא בטוח שהייתי פורש. המישפט נמשך שישה שבועות. בקליבלנד זה תפס את הכותרות הראשיות בעיתונות.

איך נערך הראיון הזה?



בר-לב

בירור רציני

דמיאניוק. חן המרוג. בצדק, שקל שלא לשוב לתפקידו בתום חופ-שתי השנתיים. בינתיים, הסתבר שדרגתו ה-חדשה — גונדר-מיטל — אכן אושרה. מקורות בכירים במיש-טרה טרחו להודיע לי, שאין אמת בפירסומים כאילו סיים שרות בתי-הסוהר את החקירה בעניין. החקירה נמשכה, ואין לשכוח שנציב שרות בתי-הסוהר, רפי סוויסה, נמצא בחול. סוויסה הוא שאפשר לי בשעתו לראות את צבי גור. בעיקבות זה הוציא שר-המישטרה הוראה שאין לראיין אסירים בין כותלי בית-הסוהר. איסור זה הוא רק אחד מחומות-האיסורים הגבוהה המקיפה את דמיאניוק. לכן מנסים לשרב את שמו של סוויסה לפרשה. סוויסה התנסה לאחרונה בנסיונות גרועים יותר. פרקליטו של דמיאניוק, נציגי העיתונות הזרה התנפלו עליו ביום הרביעי בשלל שאלות: האם ידעת על הכתבות מראש? האם היתה לך יד בביצוען? איך הן נעשו? מי עזרו מתוך המערכת? האם זה נכון שראו את הכתבת בכלא לפני חודשיים? ועוד ועוד.

מה אירע מאז פירסומו של החלק הראשון של מונולוג זה מעל עמודי העולם הזה בשבוע שעבר? מייד עם הפירסום הראשון על הכתבה ביום השלישי (בתוכניתו של גבי גזית ברדיו) החל רעש גדול. לצערי, רוב העניין היה סביב השאלה כיצד התבצע הראיון, ומי סייעו בידי — ולא בשאלת השאלות: האם האדם הכלוא בישראל מזה חמישה חודשים הוא "איזוואן האיום" או לא? בשלל ה-פניות שהופצות, לא שמעתי אפילו פעם אחת את השאלה — האם יש אף סיכוי קלוש ביותר שישראל טעתה בכתובת? שאלה שגם לי אין תשובה עליה. עיקר ההתעניינות הסנסציונית היתה ב-"איך", ולא ב-"מה". שר-המישטרה, חיים בר-לב, רגז במיוחד על הכתבות והודיע לי שיהיה על כך בירור רציני! אילו היטיב להבין את עולם-התיקשורת, היה בר-לב תופס שגם אילו היה מוסיק עור-שן מצלמות-טלוויזיה וחמישה שמרים לצוות-האבטחה של דמיאניוק — היה נמצא עיתונאי שהיה עוקף את הכל ומשיג את מבוקשו. מי כמו שר-המישטרה צריך לדעת את חוקי-המישחק של "שוטרים וגנבים". רצה הגורל ובאותו היום שבו פורסמה הכתבה — היום השלישי — חתם בר-לב על העלאתו בדרגה של מפקד כל-א-מלה. פרץ חן מדרגת סגן-גונדר לגונדר-מישנה. חן הובא לכלא. הנחשב כקשה ביותר, מכלא באר-שבע. אחרי שהמפקד הקודם, גונדר-מישנה יוסי פולק, נאלץ לסיים את כהונתו שם, בעיקבות פרשת בריחתו של אסיר-העולם צבי גור. חן הגיע לכלא באווירה קשה. בקרב הצוות היה תיסכול רב. ואילו האסירים זעמו. בכמה חודשי-עבודה מטורפת, ללא חשבון של שעות, הצליח המפקד החדש להחזיר את הכלא למצב-הנורמלי. עד כמה שזה אפשרי בתנאים המסוימים של הכלא. עם זאת, בגלל היסודי-חשבוניות אישי, התעכבה החתימה על העלאתו-בדרגה. וחוקי-הגורל הוא שזו יצאה לפועל באותו היום שבו פורסמה הכתבה. צחוק-צחוק, אבל בר-לב הנועם ביטל את החתימה. כמה שעות אחרי כן, והורה לפתוח בחקירה פנימית. כיצד נערך הראיון עם



אוקונור

ערפל קרבי